

Кафедра теорії музики

СИЛАБУС

Навчальна дисципліна
Історія контрапункту

Освітній рівень	I освітньо-творчий	Курс	2
Ступень освіти	бакалавр	Семестр	4
		ECTS	4
		Аудиторних годин	30
Галузь знань	02 Культура і мистецтво	Лекції	
Спеціальність	025 Музичне мистецтво	Семінари	
		Практичні	30
		Індивідуальні	
Освітньо-професійна програма	підготовка бакалавра	Самостійна робота	90
Статус	вибіркова	Семестровий контроль	Залік, 4 с.

Інформація про викладача

ПІБ, посада	Беліченко Наталія Миколаївна, кандидат мистецтвознавства, доцент
Профіль викладача	
e-mail	belichenko@num.kharkiv.ua

Анотація навчальної дисципліни.

Силабус навчальної дисципліни складено відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів. Силабус визначає обсяг знань здобувачів, алгоритм вивчення дисципліни, необхідне методичне забезпечення, складові та технологію оцінювання навчальних досягнень здобувачів.

Метою вивчення навчальної дисципліни є ознайомлення з основними історичними тенденціями та проявами контрапункту та основними різновидами контрапунктичної техніки в умовах різноманітних складів письма в процесі становлення поліфонічних форм та жанрів середньовіччя, Відродження, бароко, класицизму, романтизму, ХХ століття, а також народного багатоголосся.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувачі вищої освіти повинні **знати**:

- визначення та ознаки контрапункту як типу багатоголосся, композиційної техніки, фактурного складу;
- основні принципи контрапунктування і види контрапунктичної техніки;

- головні жанрово-стильові тенденції в історичному процесі розвитку контрапункту в західноєвропейському музичному мистецтві та українській музиці.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувачі вищої освіти повинні **уміти:**

- відповісти на питання з історії контрапунктичних стилів, технік та жанрів;

- продемонструвати свої знання з предмету в аналізі незнайомого твору з точки зору його жанрово-стильової і композиційної специфіки та техніки контрапунктичного письма;

- імпровізувати вокальний або інструментальний контрапунктичний підголосок до заданої теми.

Згідно з вимогами освітньої програми навчальна дисципліна спрямована на формування **загальних компетентностей:**

- ЗК 8. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК 9. Здатність до шанобливого й дбайливого ставлення до історичної спадщини і культурних традицій.

- ЗК 10. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

- ЗК 15. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

Згідно з вимогами освітньої програми навчальна дисципліна спрямована на формування **спеціальних (фахових) компетентностей:**

- ФК 1. Здатність розуміти базові теоретичні та практичні закономірності музичного мистецтва, усвідомлювати його художньо-естетичну природу.

- ФК 3. Здатність використовувати знання про основні закономірності й сучасні досягнення у теорії, історії та методології музичного мистецтва.

- ФК 10. Здатність застосовувати базові знання провідних музично-теоретичних систем та концепцій, історичних та культурологічних процесів розвитку музичного мистецтва в виконавській, педагогічній діяльності.

Згідно з вимогами освітньої програми навчальна дисципліна спрямована на формування **програмних результатів навчання:**

- ПРН 4. Аналізувати музичні твори з виокремленням їх належності до певної доби, стилю, жанру, особливостей драматургії, форми та художнього змісту.

- ПРН 10. Застосовувати теоретичні знання та навички в процесі педагогічної діяльності.

- ПРН 12. Використовувати музично-теоретичні, культурно-історичні знання з музичного мистецтва у фаховій виконавській та педагогічній діяльності.

Перелік тем.

Тема 1. Контрапункт і поліфонія. Контрапунктичний склад. Принципи контрапунктування. Дві історичні парадигми багатоголосся.

Тема 2. Монодія як тектонічна основа раннього західноєвропейського багатоголосся. Принципи композиторської роботи з *Cantus prius factus*. Правила зведення голосів.

Тема 3. Ритмізований (дискантовий) контрапункт кінця XII–XIII ст. Великі органи Леоніна та Перотина. Жанр кондукту. Мотет XIII ст.

Тема 4. Система мензуральної ритміки і принципи контрапункту доби *Ars Nova*.

Тема 5. Кантиленна техніка доби "Данстейбла – Дюфаї". Переважне значення принципу "*varietas*". Фобурдон як техніка контрапункту і як жанр.

Тема 6. Основні складові контрапункту строгого письма.

Тема 7. Ричеркар, канцона, капричіо, фантазія. Фугета на хорал.

Тема 8. Протестантський хорал і його обробка в творчості німецьких композиторів барокової доби.

Тема 9. Українська церковна монодія XVI–XVII ст. і принципи її контрапунктичної обробки.

Тема 10. Руське безлінейне багатоголосся XVII ст. Троєстрочіє. Демественний спів. Знаменне багатоголосся. Принципи голосоведення та контрапункту.

Тема 11. Українське народнопісенне багатоголосся.

Тема 12. Ранні форми партесного багатоголосся XVI–XVII ст.

Тема 13. Теорія і практика контрапункту партесного стилю у творчості М. Дилецького.

Тема 14. Український хоровий концерт XVIII – поч. XIX ст.: контрапунктична техніка письма у контексті драматургії, композиції, риторики.

Тема 15. Контрапункт у творчості західноєвропейських композиторів-класиків та романтиків.

Тема 16. Дві основні тенденції у розвитку контрапункту в музичному мистецтві XX ст.

Тема 17. Стильові модули контрапункту в сучасній українській музиці.

Форми та технології навчання.

У процесі вивчення дисципліни здобувачі вищої освіти відвідують практичні заняття та проводять самостійну роботу. У процесі самостійної роботи здобувачі поглиблено вивчають матеріал навчальної дисципліни, виконують запропоновані завдання.

Навчальні ресурси.

Усі необхідні для вивчення навчальної дисципліни основні та додаткові матеріали розміщуються на сайті в системі *Moodle*, а також надсилаються у відповідну групу *Viber*, *Messenger*, *Zoom*, *Google Meet*, *e-mail* тощо.

Система оцінювання.

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для іспиту та диференційованого заліку	для заліку
90–100	A	відмінно	зараховано
82–89	B	Добре	
75–81	C		
64–74	D		
60–63	E	задовільно	
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	Не зараховано з можливістю повторного складання
0–34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	Не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Критерії оцінювання знань студентів.

90–100–A– відмінно	Засвоєння програми курсу в повному обсязі на високому належному якісному рівні.
82–89–B– добре	Засвоєння програми курсу в повному обсязі на належному якісному рівні, із деякими зменшеним показником якості опанування дисципліни в окремих питаннях.
75–81–C– добре	Засвоєння програми курсу в повному обсязі на середньому рівні, із зменшеним показником якості опанування дисципліни в окремих питаннях.
64–74–D– задовільно	Програма курсу засвоєна на посередньому рівні, із наявністю певних недоліків.
60–63–E– задовільно	Програма курсу засвоєна на посередньому, поверхневому рівні, із значними пробілами.
35–59–FX– незадовільно (з можливістю повторного складання)	Програма курсу засвоєна фрагментарно, поверхневий рівень ознайомленості зі складовими програми, знання та вміння є недостатніми для опанування матеріалу курсу.

0–34–F– незадовільно (з обов'язковим повторним вивченням дисципліни)	Програма курсу не засвоєна, немає належного орієнтування та обізнаності в матеріалі курсу.
---	--

Інклюзивне навчання.

Навчальна дисципліна може викладатися для більшості студентів з особливими освітніми потребами.

Неформальна освіта.

У межах вивчення навчальної дисципліни передбачається участь студентів у міжнародних та вітчизняних наукових конференціях, конкурсах творчих робіт, круглих столах, мистецьких конкурсах та фестивалях, відвідування культурно-мистецьких заходів тощо.

Політика курсу навчальної дисципліни.

Робота в курсі має відповідати вимогам «Положення ХНУМ імені І. П. Котляревського про академічну доброчесність» <http://num.kharkiv.ua/share/docs/normat/PolozhennyaAkademDobrochesnist.pdf> та «Кодексу академічної доброчесності ХНУМ імені І. П. Котляревського» <http://num.kharkiv.ua/share/docs/normat/KodeksAkademDobrochesnosti.pdf>)

Рекомендовані джерела.

1. Беличенко Н. Многоголосие парижских дискантистов XII- нач. XIII вв. в аспекте специфики готического микротематизма. Проблемы взаимодействия искусства, педагогики та теорії і практики освіти: зб. наук. праць. Вип. 12. Харків, 2003. С. 65-73.
2. Беліченко Н. Тектонічні прийоми поліфонії у світлі загальних музичних універсалій. Часопис Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського, 2020. Вип. 1 (46). С. 17-28.
3. Беліченко Н. Українське народнопісенне багатоголосся як чинник хорового мислення Степана Дегтярьова та його сучасників. Науковий вісник Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. Вип. 117, 2016. С. 110-126.
4. Беличенко Н. Хоральные фугетты Баха в системе "varierte - fugierte" хоралов. Аспекти історичного музикознавства. Вип. 7. Харків, 2016. С. 37–46.
5. Борисенко М. Гетерофонні принципи ранніх форм багатоголосся в усній та письмові музичних традиціях. Х. : С.А.М., 2015. 56 с.

6. Герасимова-Персидская Н. О дискретной линейности в современной музыке. Музыка. Время. Пространство. Киев : ДУХ І ЛІТЕРА, 2012. С. 305 – 312.
7. Герасимова-Персидська Н. Хоровий концерт на Україні в XVII-XVIII ст.; передм. Д. С. Лихачов. Київ : Музична Україна, 1978. 181 с.
8. Дилецький М. Граматика музикальна; підгот. О. Цалай-Якименко. Фотокопія рукопису 1723 р. К. : Музична Україна, 1970. ХСІІІ, 109 с.
9. Завгородня Г. Ф. Ритм у часопросторовій організації сучасного поліфонічного мислення. Метроритм – 1. Колективна монографія. Під редакцією І. М. Юдкіна. Київ : НАН України, ІМФЕ ім. М. Т. Рильського, 2002. С. 116–120.
10. Квітка К. Українські народні мелодії в 2-х частинах. Ч. 1. К. : Музична Україна, 2005. 480 с.
11. Когоутек Ц. Техника композиции в музыке XX века : [Пер. с чеш.] ; М.: Музыка, 1976. 367 с.
12. Козак О. Становлення мелодійної основи старовинної поліфонії. Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті : зб. наук. праць ХДАДіМ. Харків, 2011. Вип. 2. С. 24–27.
13. Кравцов Т. С. Прихована імітаційна поліфонія в українських народних піснях. Народна творчість та етнографія. 1962. № 3. С. 54–63.
14. Креник Э. Исследование о 12-тоновом контрапункте. Киев: Koslilsyn, 1993. 48 с.
15. Курт Э. Основы линейного контрапункта : Мелодическая полифония Баха; Пер. с нем. З. Эвальд. М.: Гос. муз. изд-во, 1931. 304 с.
16. Лисяна О. До класифікації видів поліфонії. Музыка, 1978. № 4. С. 6–7.
17. Павлюченко С. Питання мелодики (методична розробка). Київ : Музична Україна, 1974. 44 с.
18. Приходько І. Елементарний контрапункт в теорії строгого стилю : автореф. дис. ... канд. мистецтв. Х., 2007. 16 с.
19. Пэрриш К., Оул Дж. Образцы музыкальных форм от григорианского хорала до Баха : Антология: Пер. с англ. / Предисл. авт. Л. : Музыка, Ленингр. отд-ние, 1975. 215 с.
20. Пясковський І. Б. Поліфонія: навч. посібник. К. : ДМЦНЗКіМУ, 2003. 242 с.
21. Пясковський І. Поліфонія в українській музиці : навч. посібник. Київ: НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2012. 272 с.
22. Решетников Л. Б. Про гетерофонний і хоральний склади (до постановки питання). Проблемы взаимодействия музыкальной науки и учебного процесса. Х.: Харьковский институт искусств им. И. П. Котляревского, 1995. Вып. 2. С. 42–45.
23. Решетняк Л. В. Восемь очерков о феномене палиндрома в теории и практике музыкального искусства: монография. Донецк : «Східний видавничий дім», 2002. 191 с.
24. Супрун-Яремко Н. Поліфонія : посібник для студ. вищих навч. муз. закладів. Вінниця : Нова Книга, 2014, 512 с.

25. Український кант XVII-XVIII століть : збірник . Упоряд., вступ. ст., комент. Л. Івченко . Київ : Музична Україна, 1990 . 199 с.
26. Хоминський Й. М. Історія гармонії та контрапункту. Т. 1. Первісне багатоголосся. Доба органуму. Поліфонія середньовіччя ; [пер. з пол., вступ. ст. і прим. Л. Грабовського]. К. : Музична Україна, 1975. 576 с.
27. Хоминський Й. Історія гармонії та контрапункту. Т. 2. Доба Відродження [пер. з пол. Л. Герасимчука, заг. ред. і прим. Л. Грабовського]. К. : Музична Україна, 1979. 412 с.
28. Цалай-Якименко О. Духовні співи давньої України: антологія. Київ: Музична Україна, 2000. 215 с.
29. Цицалюк Г. Поліфонія в прикладах (з творів українських радянських композиторів) : Хрестоматія. Київ, 1989. 173 с.
30. Цурканенко І. В. Принципи фактурно-поліфонічної організації в сучасній українській фортепіанній музиці автореф. дис... канд. мистецтвознавства; К., 1998. 18 с.
31. Шуміліна О. А. Сильова динаміка української духовної музики XVII – XVIII ст. : за матеріалами рукоп. колекцій : монографія. Донецьк : [б.в.], 2012. — 299 с.
32. Ясіновський Ю. Українська церковна монодія ранньомодерної доби в музично-аналітичному дискурсі. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2014. 84 с.
33. Trythall H. G. Sixteenth century counterpoint. WCB Brown & Benchmark, 1994. 257 p.
34. Searle H. Twentieth century counterpoint: a guide for students. London : Ernest Benn, 1955. IX, 158 p.